

مکمل قانون یارانه‌ها رسید

آرین رضایی

ابلاغ رسمی قانون اصلاح الگوی مصرف انرژی به عنوان مکمل قانون هدفمندی یارانه‌ها در صورت اجرای دقیق و کارشناسی شده می‌تواند بسیاری از گره‌های عدم کارایی مصرف انرژی در ایران را باز کند و با ارتقای سطح بهره‌وری و کارایی حامل‌های انرژی شدت مصرف انرژی را بکاهد. این قانون که ۴ اسفندماه سال ۱۳۸۹ به تصویب مجلس شورای اسلامی رسید و یک هفته بعد هم شورای نگهبان بر آن مهر تأیید زد، باید‌ها و نباید‌های قانونی را در قالب وظایف و اختیارات دستگاه‌های دولتی مشخص می‌سازد و مهم‌تر اینکه با اجرای مفاد قانون اصلاح الگوی مصرف انرژی روند فعالیت‌های اقتصادی، بویژه در مورد معیار و استاندارد مصرف انرژی و چارچوب‌های مصرف انرژی در بخش‌های ساختمان و شهرسازی، صنایع، کشاورزی و حمل‌ونقل را در سال‌های آینده روشن می‌سازد و اینکه تولیدکنندگان و توزیع‌کنندگان انرژی چه مسئولیتی از این پس بر عهده خواهند داشت. پرسش اصلی اینجاست که آیا این قانون به اجرایی شدن و جدی گرفتن سیاست‌های غیرقیمتی در کنار سیاست‌های قیمتی مورد هدف قانون هدفمندی یارانه‌ها کمک خواهد کرد؟ «بازار بین‌الملل» در راستای رسالت فرهنگی و رسانه‌ای خود به ارزیابی کم و کیف قانون مکمل قانون هدفمندی یارانه‌ها می‌پردازد.

شده از سوی مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران نسبت به تهیه و نصب برچسب مصرف انرژی روی کالا و بسته‌بندی آن اقدام کنند و توزیع و فروش تجهیزات انرژی بر فاقد برچسب مصرف انرژی ممنوع است. مؤسسه استاندارد و وزارت بازرگانی موظف به نظارت و برخورد با توزیع‌کنندگان و فروشندگان متخلف مطابق قانون خواهند بود. از سوی دیگر، تمامی دستگاه‌های اجرایی، نهادها، مؤسسات، شرکت‌ها و واحدهای صنعتی دولتی و همچنین نیروهای نظامی و انتظامی موظف هستند تجهیزات و ماشین‌آلات مورد نیاز خود را بر اساس بهترین الگوی مصرف سطوح انرژی‌بری خریداری کنند. همچنین تخصیص هر گونه اعتبار برای بازسازی و توسعه صنایع منوط به رعایت معیارها و مشخصات فنی و رعایت موازین زیست‌محیطی و پس از اخذ مجوز لازم از مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران است. قانون تازه تصویب و ابلاغ شده تأکید دارد: به منظور حمایت از شرکت‌های خدمات انرژی، هیئت وزیران موظف است آیین‌نامه‌های لازم را به طریقی که انگیزه کافی برای تشکیل و توسعه این گونه شرکت‌ها و خدمات مربوط به آنها در کشور به وجود آید، حداکثر ظرف ۶ ماه پس از تصویب این قانون (یعنی تا آخر تابستان پیش رو) به تصویب برساند.

حمایت از ساخت و ساز سبز

مجلس شورای اسلامی با تصویب این قانون امیدوارکننده، وزارت مسکن و شهرسازی را که بزودی در وزارت راه و ترابری ادغام خواهد شد، موظف کرده است در اجرای قانون نظام مهندسی و کنترل ساختمان، آیین‌نامه‌های صرفه‌جویی مصرف انرژی در ساختمان‌ها را با جهت‌گیری به سوی ساختمان سبز و همچنین شهرسازی را منطبق بر الگوی یادشده با همکاری سایر دستگاه‌های دولتی مسئول تا سال آینده تهیه کند و به تصویب هیئت وزیران برساند که با این حساب، الگوی مصرف برق و گاز طبیعی به ازای هر مترمربع ساختمان به تصویب شورای عالی انرژی می‌رسد و مصارف برق و گاز طبیعی مازاد بر الگوی مصرف مشمول حداکثر ۱۰۰ درصد افزایش قیمت خواهد شد و مهم‌تر اینکه از سال آینده صدور گواهی پایان کار توسط شهرداری‌ها و یا سایر مراجع مربوط، منوط به رعایت ضوابط، مقررات و آیین‌نامه‌های موضوع این قانون خواهد بود. البته این تمام داستان نیست؛ تمامی مؤسسات دولتی و عمومی موظف هستند ظرف ۵ سال پس از تصویب این قانون با تعبیه سامانه‌های کنترلی لازم برای مصرف انواع حامل انرژی در ساختمان‌های اداری خود اقدام کنند و همچنین نسبت به انجام ممیزی انرژی تلاش کنند. افزون بر این، مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی

هدف چیست، راهبرد کدام است؟

قانون اصلاح الگوی مصرف انرژی در واقع به دنبال این است که کاربرد انواع انرژی‌هایی که در کشور تولید، وارد و مصرف می‌شود، به گونه‌ای مدیریت و بهینه شود که از سطح تولید ملی و رفاه اجتماعی نکاهد و از اتلاف انرژی از نقطه تولید تا پایان مصرف جلوگیری کند و افزایش بازدهی و بهره‌وری، استفاده اقتصادی از انرژی، بهره‌برداری بهتر، کمک به توسعه پایدار و حفاظت از محیط زیست را به ارمان آورد. اما چگونه؟ قرار است از حالا به بعد، تعیین، اصلاح و بازنگری خط‌مشی‌های اساسی در مورد هر کدام از حوزه‌های مصرف و تولید انرژی توسط کارگروهی متشکل از وزیران نیرو و نفت و معاون برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی رئیس‌جمهور انجام شود؛ از این رو، سیاست‌گذاری در بخش انرژی کشور، از جمله انرژی‌های نو و بهینه‌سازی تولید و مصرف حامل‌های انرژی فقط بر عهده شورای عالی انرژی است. قانون تازه ابلاغ شده می‌گوید: وزارتخانه‌های نیرو، نفت، کشاورزی و صنایع و معادن موظفند تمامی فناوری‌های مورد نیاز حوزه تخصصی برای عرضه و مصرف انرژی در ۲۰ سال آینده را در حیطه تخصصی خود شناسایی کنند و امکان طراحی و بهبود آنها را برای به کارگیری توسط سازندگان و تولیدکنندگان داخلی فراهم کنند.

معیارها و استانداردهای مصرف انرژی

از این پس، وزارتخانه‌های نفت و نیرو موظفند با توجه به شرایط اقلیمی، فرهنگ و عادات مصرفی، تکنولوژی مورد استفاده در بخش‌های صنعت، معدن و کشاورزی الگوی مصرف ماهانه حامل‌های انرژی را برای بخش‌های خانگی، تجاری، عمومی و مصرف ویژه انرژی صنایع (از جمله صنایع نفت و نیرو)، معدن، صنایع معدنی، کشاورزی و پمپاژ آب را تعیین کنند و به تصویب هیئت وزیران برسانند. همچنین معیارها و مشخصات فنی و استاندارد اجباری انرژی تجهیزات و ماشین‌آلات انرژی‌بر و فرآیندهای صنعتی، معدنی و کشاورزی، همچنین استاندارد کیفیت انواع سوخت مصرفی و برق به ترتیبی که تولیدکنندگان و واردکنندگان موارد یادشده ملزم به رعایت آن باشند، بعدها توسط دولت ابلاغ خواهد شد اما نکته اینجاست که مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران موظف است تمامی اقدامات لازم و پیش‌بینی تمهیدات مورد نیاز برای اجرای استانداردها و معیارهای برچسب مصرف انرژی تجهیزات و وسایل انرژی‌بر برقی را با همکاری وزارت نیرو در زمینه برق و حرارت و وزارت نفت در زمینه سوخت انجام دهد. با این حساب، تمامی تولیدکنندگان و واردکنندگان تجهیزات انرژی‌بر، موظفند بر مبنای معیارها و مشخصات فنی ابلاغ

ایران هم وظیفه دارد نسبت به تهیه و تدوین استانداردهای مصالح ساختمانی با اولویت ارقام مرتبط با انرژی‌بری ساختمان، اقدام کند و شهرداری‌ها و سایر مراجع صدور پروانه و کنترل و نظارت بر اجرای ساختمان و سایر اشخاص حقیقی و حقوقی باید استانداردهای تعیین شده را مدنظر قرار دهند.

صنعتگران و کشاورزان بخوانند

با اجرای قانون اصلاح الگوی مصرف انرژی، تمامی مصرف‌کنندگان انرژی در بخش صنعت با مصرف سالانه سوخت بیش از ۵ میلیون متر مکعب گاز و یا سوخت مایع معادل آن و تقاضای (دیماند) قدرت الکتریکی بیش از یک مگاوات موظف هستند با ایجاد واحد مدیریت انرژی از طریق صرفه‌جویی یا استفاده از امکانات بخش خصوصی و یا بدون گسترش تشکیلات دولتی نسبت به انجام ممیزی انرژی و بهینه‌سازی مصرف انرژی و اجرای راهکارهای لازم جهت بهینه‌سازی مصرف انرژی اقدام کنند؛ از این جهت، وزارتخانه‌های نفت و نیرو مکلفند پس از دریافت گزارش از مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران، واحدهای صنعتی مشمول مقررات استاندارد اجباری را که در حد معیارهای تعیین شده در استاندارد نیستند، جریمه کنند. همچنین واحدهای صنعتی در صورت عدم رعایت معیارها و مشخصات فنی و استانداردهای مصرف انرژی با تشخیص وزارتخانه‌های نفت، نیرو و صنایع و معادن، از

و ماشین‌های جدید با مصرف انرژی استاندارد و بهینه اقدام کنند. وزارتخانه‌های یادشده وظیفه دارند تا پایان برنامه پنج‌ساله پنجم توسعه نسبت به اصلاح ماشین‌آلات و تجهیزات انرژی بر کشاورزی تولید داخل با بهره‌گیری از فناوری‌های جدید مطابق با معیارها و مشخصات فنی مصرف سوخت موضوع اقدام کنند و وزارت بازرگانی موظف به رعایت استاندارد یادشده برای تمامی تجهیزات و ماشین‌آلات کشاورزی وارداتی است.

تولید و توزیع انرژی به سامان می‌شود

آیا انتظار تولیدکنندگان انرژی با اجرای قانون مکمل هدفمندی یارانه‌ها برآورده می‌شود؟ این قانون وزارت نیرو را موظف می‌کند خرید برق از تولیدکنندگان آن را در محل تحویل و به اندازه ظرفیت‌های تولید برق تضمین کند و وزارتخانه‌های نفت و نیرو را هم مکلف می‌کند واحدهای صنعتی، ساختمانی، کشاورزی و عمومی را که به تولید همزمان برق و حرارت و برودت در محل مصرف اقدام می‌کنند، از امکانات و تسهیلاتی که به صورت عمومی اعلام می‌شود بهره‌مند سازند. خبر دیگر اینکه تمامی اشخاص حقیقی و حقوقی مجری طرح‌های نیروگاهی، پالایشگاهی، پتروشیمی و صنایع پایین‌دستی نفت و گاز و واحدهای صنعتی که خود اقدام به تولید برق می‌کنند، موظف هستند در مطالعه احداث واحدهای جدید، نسبت به بررسی فنی و اقتصادی به کارگیری سامانه‌های بازیافت انرژی، از جمله تولید همزمان برق، حرارت و برودت و استفاده از توربین‌های انبساط گاز موازی با شیرهای فشارشکن پشتیبان به عنوان ایستگاه تقلیل فشار گاز ورودی به نیروگاه برای تولید برق بدون سوخت اقدام کنند.

اما برای مدیریت تولید و مصرف برق، گاز و آب در کشور، وزارتخانه‌های نیرو و نفت حسب مورد وظیفه دارند نخست، دستورالعمل فنی همسان طراحی، ساخت، تأمین، نصب و بهره‌برداری زیرساخت و تجهیزات اندازه‌گیری و کنترل شبکه هوشمند را تعیین، ابلاغ و اجرای کنند، دوم اینکه برای همه متقاضیان جدید اشتراک، فقط کنتورهای هوشمند مجهز به سیستم قرائت و کنترل هوشمند بار و امکانات فناوری اطلاعاتی روزآمد را نصب کنند و سوم، حداکثر ظرف مدت پنج سال کنتورهای همه مشترکین موجود با اولویت مشترکین پرمصرف و همچنین شبکه‌های توزیع و انتقال را با کنتورها، زیرساخت و تجهیزات مجهز به سامانه قرائت و کنترل هوشمند بار و فناوری اطلاعاتی روزآمد جایگزین کنند. از سوی دیگر، وزارت نیرو موظف است نسبت به حمایت از تشکیل شرکت‌های غیردولتی توزیع و فروش حرارت و گسترش آن در کل کشور به منظور خرید حرارت بازیافتی از نیروگاه‌های تولید برق

و فروش آن به واحدهای صنعتی و ساختمانی اقدام کند.

مبنای قیمت‌گذاری در سال‌های آینده

بدون تردید، برای بسیاری از سرمایه‌گذاران در صنعت برق ماده ۵۰ قانون اصلاح الگوی مصرف انرژی مهم است، زیرا تأکید دارد: با هدف همسوسازی رفتار بنگاه‌های تولید برق با منافع ملی، قیمت فروش سوخت به نیروگاه‌های با بازده متوسط سالانه برق و حرارت ۳۰ درصد و کمتر، با ۲۰ درصد افزایش نسبت به قیمت تعیین شده در قانون هدفمند کردن یارانه‌ها و قیمت فروش سوخت به نیروگاه‌های با بازده متوسط سالانه تولید برق و حرارت ۷۰ درصد و بیشتر، با ۲۰ درصد تخفیف نسبت به قیمت تعیین شده در قانون هدفمند کردن یارانه‌ها تعیین می‌شود. سایر نیروگاه‌ها رقم متناسبی را که با افزایش بازده نیروگاه کاهش می‌یابد، بر اساس آیین‌نامه مربوط، به عنوان بهای سوخت می‌پردازند. مسئله مهم دیگر اینکه با هدف ارتقای بهره‌وری، افزایش امنیت تأمین انرژی و مشارکت گسترده بخش غیردولتی در عرضه انرژی، نخست، وزارت نفت مکلف است با همکاری وزارت نیرو نسبت به حمایت مؤثر از تحقیقات، سرمایه‌گذاری، ترویج و توسعه واحدهای تولید همزمان برق و حرارت و برودت از طریق بخش غیردولتی اقدام کند؛ دوم، وزارت صنایع و معادن موظف است با حمایت از مراکز تحقیقاتی و صنایع مربوطه، برای توسعه دانش فنی بومی و خوداتکالی کشور در تأمین تجهیزات تولید همزمان برق، حرارت و برودت اقدام کنند. همچنین تمامی واحدهای نیروگاهی، پالایشگاهی و پتروشیمی در چارچوب بودجه سالانه موظف هستند نسبت به استقرار واحدهای مدیریت انرژی و انجام ممیزی انرژی اقدام کنند و تمامی اقدامات بدون هزینه، کم‌هزینه و پرهزینه را به ترتیب اولویت زمان بازگشت سرمایه اجرایی کنند. این واحدها موظف هستند هر سه سال یک بار به تجدید ممیزی انرژی اقدام کنند. نکته حائز اهمیت دیگر اینکه وزارتخانه‌های نفت و نیرو مکلف هستند سوخت، فرآورده‌های نفتی و گاز طبیعی و برق را با استانداردهای تدوین شده مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران عرضه کنند و وزارت نفت موظف است در چارچوب قانون هدفمند کردن یارانه‌ها سوخت لازم جهت تولیدکنندگان انرژی برق، اعم از واحدهای صنعتی یا تولیدکنندگان محلی را به قیمتی که برای وزارت نیرو محاسبه می‌کند، تحویل دهد و وزارت صنایع و معادن هم باید برای صدور مجوز ایجاد واحدهای صنعتی، تأییدیه رعایت مصرف ویژه انرژی را از وزارتخانه‌های نیرو و نفت حسب مورد دریافت کند.

سال شروع اصلاح الگوی مصرف بر اساس شرایط اقلیمی و فنی به صورت درصدی از قیمت فروش حامل‌های انرژی جریمه خواهند شد. البته تمامی صنایع، مؤسسات و واحدهایی که به شبکه برق وزارت نیرو و امکان اجرای سامانه‌های تولید انرژی الکتریکی، از قبیل تولید همزمان برق و حرارت، توربین انبساطی و یا واحد مستقل دسترسی دارند، چنانچه به تولید برق، مطابق با استانداردهای وزارت نیرو اقدام کنند، وزارت نیرو از طریق شرکت‌های برق موظف به خرید برق مازاد تولیدی از آنها خواهد بود.

فعالان بخش کشاورزی هم بهتر است بدانند از این پس وزارتخانه‌های نیرو و نفت موظف هستند با همکاری نهادهای قانونی ذی‌ربط، معیار و استاندارد مصرف انرژی برای هر واحد سطح زیرکشت زراعی و باغی را بر حسب شرایط اقلیمی، استحصال مجاز آب و با توجه به نوع محصول و با استفاده از شیوه‌های پربازده استحصال آب و روش‌های نوین آبیاری تدوین کنند. از این منظر، مصرف‌کنندگان انرژی در بخش کشاورزی که معیار و استاندارد فوق را رعایت نکنند، قیمت انواع انرژی را با تشخیص وزارتخانه‌های نفت و نیرو تا دو برابر قیمت حامل‌های انرژی می‌پردازند. قانون وزارتخانه‌های جهاد کشاورزی و صنایع و معادن را موظف می‌سازد سالانه حداقل ۲۰ درصد از پمپ‌های آب و ماشین‌های کشاورزی خودکشی فرسوده و پرمصرف را از رده خارج کنند و به همان نسبت به تأمین پمپ‌های آب